

Šiame numeryje:

Dainos, dainuškės ir mūsų šventės.
Juozo Brazaičio „Raštų“ antras tomas.
Antanas Maceina apie Šventraščio vertimą.
Alfonso Nykos-Niliūno naujieji eilėraščiai.
Su knyga iš Lietuvos: Sinonimų žodynas.
Pokalbis su solistais, Weberio „Der Freischuetz“ pasitinkant.
Popietė su argentiniečiais: solistų Zuzanos Valadkaitės-de Lopez ir Antano Slančiausko koncertas Chicagoje.

Kertinė Paraštė

Dainos, dainuškės ir mūsų šventės

Vasario 12 d. „Drauge“ skaitėme Clevelando Vyrų okteto nusiskundimą, kad vietos Alta neleidžia šiai grupei dainuoti kai kurių dainų Vasario 16-tos minėjime. Tų dainų autoriai, girdi, esą komunistai.

Okteto vyrai rašo: „Užaugę ir subrendę laisvame, demokratiškame krašte, Clevelando Vyrų okteto nariai, pasipiktinę šiuo Altos valdybos paranojinio elgesiu, vienbalsiai nutarė tokios cenzūros programos atlikimo atsisakyti ir minėjime nedalyvauti. Tos dainos: A. Kleiwickio „Aguonėlė“, B. Gorbulskio „Tavo vardas“ ir „Žemė gintarinė“ ir V. Gorino „Kaip aras pašautas“.“

V. Gorinas gyvena JAV, o pirmieji du yra LTSR kompozitoriai.

Nežinau, ar Kleiwickis ir Gorbulskis yra kompartijos nariai, bet tikrai, kad jie yra sovietinės sistemos entuziastai. Pavyzdžiui, Kleiwickio kitų dainų pavadinimai — „Leninas girdi“, „Linksmasis brigadininkas“, „Gaudžia vėjas nuo Uralo“ — aiškiai liudija, koks vėjas jam yra smagesnis. Gorbulskis gi pradėjo savo muzikinę karjerą su opera „Frank Kruk“, kuri, anot tenyškščių kritikų, „kandžia satyrą išjuokia JAV ir buržuazinės Lietuvos gyvenimą“, o jo operetė „Meilė ir skarda“, nežiūrint veikale esančių „naivių nesupratimų, vis dėlto šlovina tarybinių žmonių sąžiningumą, darbą, jų dvasinį grožį.“

Todėl esu linkęs pritarti Clevelando Altai, nedavusiai savo „imprimatur“ toms dainelėms. Kažin ar tokių raudonų autorių muziką derėtų atlikti Lietuvos Nepriklausomybės minėjime.

Tačiau ne dėl šio politinio klausimo paėmiau plunksną. Man rūpi kitas, muzikinio skonio, reikalas. Tiesa, nesu girdėjęs anų trijų dainų, bet

daugmaž pažįstu ir Kleiwickio ir Gorbulskio muziką. Ir vieno, ir antrojo darbai, mano manymu, dvelkia svetima, nelietuviška dvasia, bet, svarbiausia, jie pasižymi lėkštu banalumu ir menka, trečiaile kokybe. Gorbulskis, va, pastaruoju metu yra persimetęs į pelningesnę estradinę muziką. Lietuvos recenzentai sako, kad joje apstu „tvisto, svingo ir ča-ča-ča ritmų“. Pasakyta viskas, ar ne?

Gorino dainelė ne syki girdėjome išseivų pobūviuose. Gerai užkandus ir išgėrus prie stalo, besivaikinančius juk neretai apima lengvas kvaietas, tokia smagi ir drauge ilgesinga nuotaika, kada norisi „užtraukt trankią“ dainą apie pašautą arą, prarastą sodžių, kažkur dingusią jaunystę... Paklaust norėčiau Clevelando vyrų: nejaugi iš tikrųjų manote, kad tokia užstalės „dainuškė“ tiktu oriam minėjimui, išseiviams vieninteli brangios atminties šventei?

Ak, jau per daug dažnai pasigendame gero skonio. Išlavinto skonio. Deja, ir savosios lietuviškos muzikos sampratos.

Štai vėl girdžiu kalbas apie ateinančią dainų šventę, o man iš atminties vis neišdyla paskutiniosios, 1978 m. Toronte, įspūdžiai.

Sunku suprasti, kodėl buvo tada sudarytas toks nuvalkiotas, nekultūringas (muzikine, daugiur ir poetine prasme) ir beveik nelietuviškas dainų repertuaras. Pradedant sentimentalio „Malda už Tėvynę“, kupina perdėto jausmingumo ir sukomponuota pagal banaliu banaliausią tekstą (sic): „Dieve, išvesk mūs tėvynę iš kancijų kelių / Pažvelk į ją, o Dieve, savo žvilgsniu meilui“, šventėje, išskyrus keletą liaudies dainų, dominavo pereito šimtmečio lenkiškų romansų

Juozo Brazaičio „Raštų“ antras tomas

A. VAIČIULAITIS

Juozas Brazaitis, RAŠTAL II tomas. Nuo Maironio iki Brazdžionio. (Septyniolika rašytojų). Redakcinė komisija: Alina Skrupskelienė ir Česlovas Grincevičius. Išleido [Laisvę] fondas lietuviškai kultūrai ugdyti 1981 m.; leidinys Nr. 11. Aplankas ir viršelis Ados Sutkuvienės. Spausdino „Draugo“ spaustuve Chicagoje. Leidinys kietais viršeliais, 568 psl., kaina 15 dol., su persiuntimu — 16 dol. 10 centų. Illinojaus gyventojai dar pridėda 90 centų valstijos mokesčio.

Juozo Brazaičio Raštų leidimas eina pasigėrėtinu žingsniu. Neseniai pasirodė antras tomas, o spaudoje skaitome, kad tuojau mūsų rankas pasieks ir trečias. Tai redaktorius Alina Skrupskelienė ir Česlovas Grincevičius nuopelnas. O kad jų surinkta medžiaga neužsigulėjo stalčiuose, reikia padėkoti leidėjams, parūpinusiems lėšas. Išleido [Laisvę] fondas lietuviškai kultūrai ugdyti. Jis darbuojasi nuo 1960 metų, per tą laiką paskelbęs daugiau kaip dešimtį stambokų veikalų. Tarp jų yra Vytauto Mačernio „Poezija“, dvi Juozo Girmiaus knygos, Juozo Daumanto „Partizanai“, Kazio Bradūno suredaguota „Lietuvių literatūra svet-“

Juozo Brazaičio Raštų redaktoriai nurodo, kad šiame tome „surinktoji medžiaga su tvarkyta ne chronologine rašymo eile, bet visi straipsniai apie vieną kurį rašytoją spausdinami drauge, kaip tai buvo daroma, redaguojant pirmąjį jo raštų tomą“ (p. 564).

Ir toliau ten pat skaitome apie Juozo Brazaičio straipsnių pobūdį ir metodą: „Daugumas šio tomo straipsnių nesitenkina kurio vieno veikalą nagrinėjimu, bet savo išvadas apie autoriaus kūrybą remia gausenį jo kūrinių analizę, aiškina istorines ir idėines sąlygas, kuriose augo ir brendo nagrinėjamo autoriaus poetinis pasaulėvaizdis, ir tokiu būdu įgalina skaitytoją pažvelgti į kūrybą ir suprasti jo kūrybą iš platesnės perspektyvos.“

tipo Naujajai dainos arba kompozicijos a la Naujajai, deja, techniškai daug silpnės. Užmiršt negaliu vienos dainos (ir čia „poezija“ pasibaisėtina), kur sumišęs stebėjaisi prieškariniu (pirmojo pasaulinio), senos mados stiliumi, šabloniškais frazėmis ir pagaliau stebinančia, ore pakibusia pabaiga. (Muzikams bus aišku: kompozicija fa minore baigiasi su do mažor trigarsi! Sakytum, vietoje šauktuko — „leiskit namus!“ — kompozitorius būtų padėjęs klausuką).

Nestigo provincinio skonio bei banalybių ir kitose šiuolaikinės kompozicijose. Ir čia „grandioziškumu“ bei patriotiniais šūkais buvo tarsi bandyta užmaskuoti tuščia viduris muzikos turinys. Atrodo, kad tokių dainų autoriai

Kaip anksčiau, taip ir šiame tome Juozas Brazaitis rašo švaria ir sklandžia lietuvių kalba, drauge vengdamas retorinių ar stilistinių žiežirbų. Sykiu jis išvengia šiandien svetimo madno literatūrinio nagrinėjimo žargoną ar tam tikros srovės, kuri ilgainiui išblėsta, tarpais visai prašovusi pro nagrinėjamą autorių. Galėtum tarti, kad tam kritikai ar literatūros istorikui daugiau rūpi jo teorija, negu rašytojas. Tokias bent išvadas teko pasidaryti iš kai kurių Paryžiaus psichanalitinių literatūros teoretikų mokyklos Juozo Brazaičių nesunku būtų priskirti prie kurios nors literatūros istorijos linkmės, tačiau jis joms nevergavo. Iš viso tektų pasakyti, kad jo raštai apie literatūrą galėtų eiti pavyzdžiui, kiek tai liečia kritikos kalbą, stilių, erudiciją ir įžvalgumą.

Antrame tome randame septyniolika rašytojų. Pradedama Maironiu ir baigiama Bernardu Brazdžioniu. Tarp jų turime Gabrielę Petkevičaitę, Lazdynų Pelėdą, Mariją Pečkaukaitę, Vincą Krėvę, Stasį Santvarą, Vincą Ramoną ir kitus.

Apie Joną Biliūną

Nors Juozas Brazaitis buvo nuosaikus ir neužgaulus, tačiau vienas kitas jo straipsnis susilaukė niurnėjimo. Čia turiu galvoje jo studiją apie Biliūną. Brazaitis parašė jos versiją literatūros vakarui Žemės ūkio akademijoje, Dotnuvoje. Valdžia vakaro dalyviams davė atkairą vagoną, tiesa, bene gyvulinį, iš Kauno nuvažiuoti akademijon. Programą atidarydamas, gražiai pašnekėjo rektorius Juozas Tonkūnas, pasigaudamas net lėpyniškų išsireikšimų. Juozas Brazaitis, tada Ambrazevičius, savo paskaitos gale pacitavo našlės Biliūnienės laišką apie jos vyro grįžimą religijon. Laiško pradžia taip skamba:

„Ilgas gulėjimas lovoje atmainė jo dvasišką gyvenimą. Į galą savo gyvenimo pradėjo visai tikėti. Mirti nesibijojo, bet gyventi neišpasakytai troško. Tikėjime matė daug poezijos,

tenori vieno — sudirgintą publiką pakelti nuo suolo.

K. V. Banaitis kitados rašė: „Dabartinėje mūsų tautos tragiškoje padėtyje plovama už kiekvieną patriotinės nuotaitos posmelį, nesigilinant į dainos muzikinius privalumus“. Bet dainų švenčių organizatoriai ir vadovai juk turėtų žinoti, kad (ir vėl kalba Banaitis) „Muzikos kūrinių autoriui be patriotizmo reikia dar ir melodinio bei harmoninio savitumo, reikia formos ir mokėjimo techniškai muzikinėmis priemonėmis reikšti mintis, jausmus...“

O kažin ką sakytų šiandien iškilus mūsų muzikas, išgirdęs Vasario 16-tos minėjime jauną merginą su gitara, dainuojančią savo sudėtas „dainuškas“.

A. Kučinas

Įvairiomis progomis kviečiamas kalbėti ar skaityti paskaitą, prof. Juozas Brazaitis neatsisakydavo. Nuotraukoje vienas iš daugelio tokių atvejų.

Nuotr. V. Maželis

džiaugės labai atgavęs tikėjimą.“

Kaip sakoma, iš dainos žodžio neišmes. Taip ir laiško žodžiai nebuvo koks Juozo Brazaičio išsigalvojimas. Tačiau paskaita papiktino vakaro beletistą Petrą Cvirką, ir tuos savo jausmus jis negaišdamas man išklostė: kaip anas galėjęs taip kalbėti!

Maironis

Antrame tome daugiausia vietos tenka Maironiui, — apie trečdalis knygos. Kam reikės prankios medžiagos šiais Maironio sukakties metais, galės jos semtis riekutėmis iš šio veikalų. Čia duodamas Maironio asmens portretas, svarstomi jo poezijos įvairūs atžvilgiai, jo svoris tautos istorijoje, tautinės sąmonės kelyje. Visų maironinių straipsnių mintys atsispindi bendriniame „Jonas Mačiulis - Maironis“, kuris rašytas „Lietuvių Enciklopedijai“. Jame gal būtų tikė kiek plačiau paryškinti Maironio poezijos, ypač lyrikos, meninę stiprybę ir grožį. Maironio kūryba, jo dainos ir giesmės palaiko ir guodžia tautą sunkiausiais laikais, kaip tai matome ir šiandien. Bet poetas jis yra didelis ir brangus visokių metu.

O kas norės į Maironį pasi-

dėl estetinių samprotavimų, dėl politinių priežasčių, dėl mados, nusibodimo ir snobizmo, ar net dėl grynai klaidingo sprendimo. Neseniai pora tokių klaidingų žingsnių vėl padaryta Maironio atveju.

Lig šiol aukščiausia lietuvių literatūros trijulė laikoma Donelaitis, Maironis ir kitas šių metų sukaktuvininkas — Vincas Krėvė. Lietuvių kultūrai nusipelnęs estų poetas Aleksis Rannit pokalbyje „Apie Čiurlionį, poeziją ir nepriklausomybę“ taip pasisakė:

„Jei latvių kultūrą galėtume pavadinti darniu kolektyvinių pastangų vaisiumi, tai lietuvių ir estų literatūroje bei mene išsiskiria didžiulės asmenybės. Estijoje tai Renesanso tapytos Michael Sittow, modernūs menininkai Kristjan Rand ir Eduard Wiiralt, poetai Marie Under, Betti Alver ir Uku Masing; Lietuvoje poetai Donelaitis, Baltrušaitis, Putinas ir Radauskas, dailininkai Čiurlionis, Galdikas ir Petkevičius“ (Akiračiai, 1981. Nr. 8).

Kaip matote, Maironis išmestas iš didžiulių asmenybių lietuvių poezijoje.

Ir dar įsidėmėtinas šablonu virtęs prozos suniekinimas: „... „estų ir lietuvių proza neturi europinės reikšmės“.

Tai perskaitęs, kažkas emė ir paklausė: „Ar tai Estija ir Lietuva jau ne Europoje? Ir kaip, sakysime, su Vinco Krėvės proza?“

Tiek to. Visa tai būtų galima laikyti neusipratimu savo šeimos rate.

Blogiau išėjo su užpernai išleistu tarptautinei arenai skirtu veikalu „Columbia Dictionary of Modern European Literature“.

Tokiuose leksikonuose, šalia įvairių literatūrų apžvalgų, svarbesnieji autoriai dar aptariami atskirai. Kolumbijos žodyne gan įžulį liūto kashį nusi-neša prancūzai, gavę atskirus straipsnius net savo režisieriams. Iš lietuvių literatūros atskirai kalbama apie Aistį, Krėvę, Putiną ir Radauską.

Ir vėl matome, kad Maironis paliktas už durų, ir tai jau aiški sprendimo klaida.

Kolumbijos žodyne lietuvių literatūros apžvalgoje Maironis įvertinamas aukštai, kaip „A master of poetic form...“

Idėjinis ginklas pasirodo galingesnis už bet kurį kitą ginklą, nes jis remiasi doriniu vertingumu ir moraline idėjos galybe. Kai materialinis ginklas yra atremiamas materialiniu ginklu, moralinis ginklas pasilieka nepasiekiamas priešui.

St. Salkauskis

Žinokime, jog spausdintas tautos žodis yra tautos išraiška, pagal kurią yra vertinama visa tauta, ir jog ta išraiška kartu yra kasdieninis tautos penas, nuo kurio priklauso jos moralinė ir net fizinė sveikata. Tiesie mums spausdintas žodis šventas ir tegul niekas nedrįsta jo netinkamai pareikšti be atsakomybės jausmo.

St. Salkauskis

ŠVENTRAŠČIO KALBOS BEIEŠKANT

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

Antanas Maceina

4. Retai kada gali būti pateisinama prel. L. Tulabos vertime ir neįveikiamoji veiksmožioji rūšis (genus passivum). Pasak gramatikos, neveikiamoji rūšis — tai kalbos priemonė pasakyti veiksmui, neminint veikėjo (Gr II, 51) arba, kaip J. Pikilingis gražiai ją apibūdina, „neįveikiamoji rūšis paslepia veikėją, veiksmo vyksmą, teiskelia jo rezultata“ (Lk 17, 26). Pasyvu reiškiamas mintis darosi sunki, tarsi jai trūktų kvapo. J. Pikilingis mini vieną stiliistą, kuris veikiamąją ir neveikiamąją rūšį gretina su ristu žirgu ir nuvarytu kuinu (plg. t. p.). Todėl ten, kur veikėjas turi sprendžiamosios reikšmės, nevalia jo slėpti po neveikiamąją rūšimi ar jo veiksmą sunkinti, tarsi stumtųsi nuvarytas kuinas. Tokios rūšies pavyzdį teikia mums prel. L. Tulabos vertimo sakiny: „Bet kuris bus išsiginęs manęs žmonių aki-vaizdoje, to bus išsiginėta Dievo angelų aki-vaizdoje“ (Lk 12, 9). Juk čia visiškai aišku, kad pats Kristus išsiginės, to, kuris bus jo išsiginęs. Kam tad pridengti Kristų bevarde pasyvo gimine? Tarsi nežinotume, kas išsiginės, ar nežinotume prisipažinti, kad tai Kristus padarys. (Kažin kodėl šia nevykusią lytį vartoja savo vertimuose ir arkiv. J. Skvireckas, ir kun. Č. Kavaliauskas).

Nūn teisintis, esą šioje vietoje randame pasyvą ir graikiškajame tekste (aparnethesetai), ir naujojoje vulgatoje (denegabitur), reiškia pamišti, kad klasikinių kalbų pasyvus turi visiškai kitas prasmės, nei tų kalbų, kuriose jis reiškiamas sudurtinėmis lytimis (esu, buvau, būsiu nesamas, neštas...). Klasikinio pasyvo lytis, pasak J. Lohmanno, „anaipol nėra apręžta (Umkehrung) aktyvas; jos yra semantiskai savarakiškos“ (18). Jos turi ryšio su sangrazdinėmis mūsų kalbos lytimis, nors jomis irgi negali būti visai tiksliai išreiškiamos. Klasikinės pasyvų gal artimiausi stovi prie mūsų grynai sangrazdinių veiksmožioji (reflexiva tantum), kad darytis, drovintis, džiaugtis, gėdytis, juoktis, ryžtis, teirautis... (Sakysime: lot *lavari* anaipol nereiškia būti prausiamam, bet paprasčiausiai prausis; *moveri* nėra būti judinamam, bet sukis; *videri* nėra būti regimam, bet rodytis (Deus esse videtur — tau rodos, kad Dievas yra) ir t. t. Dėl to, vertiant klasikinių pasyvą, reikia paisyti ne gramatinės jo formos (kad tai pasyvus), bet paties sakinio prasmės. Būdamas vientisinis, klasikinis pasyvo formos išsiverstos sudurtinėmis mūsų formomis (ypač bevarde gimine) nusako nebe tą, ką jos pačios savimi reiškia. Tad ir aną Kristaus išsiginimą reiktų lietuviškai verstį veikiamąją rūšimi: „Kas bus manęs išsiginęs žmonių aki-vaizdoje, to aš išsiginėsiu Dievo angelų aki-vaizdoje“.

Tas pat yra ir Kristaus išdaviko atveju. Prel. L. Tulaba verčia: „Vargas tam žmogui, per kurį Žmogaus Sūnus išduodamas“ (Mt 26, 24). Tokia neveikiamoji lytis nukreipia mūsų dėmesį nuo konkretaus išdaviko — Judo — į kažkokią apibendrinimą: teze: vargas tam, kurio Kristus esti išduodamas. Be abejo, ir tai yra tiesa, bet jau perkeltine prasme, būtent: Kristus istorijoje visados yra išduodamas. Betgi šioje vietoje Kristaus kalba ne apie besikartojantį savęs išdavimą laiko eigoje, o apie konkrečią vienkartinę Judo išdavystę. Jei esamas neveikiamosios rūšies dalyvis (išduodamas) paslepia šį išdaviką ir net patį jo veiksmą, nusakydamas tik būseną, kurios evangelistas kaip tik nemini. Todėl kun. Č. Kavaliausko vertimas „vargas tam žmogui, kuris išduos Žmogaus Sūną“ yra geresnis, nes nepridengia veikėjo ir neapibendrina paties veiksmo.

Tokių apibendrinančių pasyvių lyčių prel. L. Tulabos vertime knibždė knibžda. Štai keletas pavyzdžių. „Prisikėlime nei vedama, nei tekama“ (Mt 22, 30). Kodėl netarti tiesiog: „Prisikėlusieji nei ves, nei tekės“? — „Tai yra mano, naujosios sandoros, kraujas, išliejamas“ už daugelį nuodėmės atleisti“ (Mt 26, 28; Mk 14, 24). Šis sakiny yra

klaidingas net ir teologiškai, kadangi dalyvis „išliejamas“ reiškia trukmę, vadinasi, nuolatinybę, kuri laiko eigoje gali reikšti tik kartojimą. Eucharistinė gi auka nėra nei *krūvina* auka, nei kryžiaus aukos kartojimas; ji yra tik šios aukos *sudabartinimas* (repraesentatio); patį aukojimo veiksmą Kristus „atliko vieną kartą visiems laikams“ (Žyd 7, 27; 9, 25-26). Be to, lietuviškai kraują galima tik *pralieti*; lietuvis *išlieja* rašalą, pamazgas, bet ne kraują. Tad anas sakiny turėtų skambėti: „Tai yra mano kraujas, naujosios Sandoros, kuris bus pralietas už daugelį nuodėmės atleisti“. — „Tuomet su juo nukryžiuojami du prasikaltėliai“ (Mt 27, 38). Kodėl irgi ne veikiamąją rūšimi: „Tuomet nukryžiuojami su juo ir du prasikaltėliai“? Beasmeninius tarinius lietuvių kalba pakelia labai lengvai, ir prel. L. Tulaba pasigelbsti jais gausiai bei tinkamai, pvz.: „Noės dienomis... valgė, gėrė, vedė, tekėjo“ (Lk 17, 27) arba „Loto dienomis valgė, gėrė, pirkė, pardavinėjo, sodino, statė“ (Lk 17, 28). Kodėl tad Kalvarijos kalne ne nukryžiuojami, o „nukryžiuojami“ — „Žmogaus Sūnus neatėjo, kad būtų tarnaujamas“ (Mk 10, 45). Daug gražiau skamba veikiamoji rūšis arkiv. J. Skvirecko vertime: „Žmogaus Sūnus neatėjo, kad jam tarnautų, bet kad jis pats tarnautų“. Be to, neveikiamasis dalyvis „tarnaujamas“ lietuvių kalboje yra negalimas, kadangi „tarnauti“ yra intranzityvinis veiksmožioji, neturintis pasyvo: jis pasyve turi tik bevarde gimine — *tarnaujama* (Šia lytį savo vertime vartoja kun. Č. Kavaliauskas: „kad jam būtų tarnaujama“). — „Abba, Tėve, visa tau įmanoma“ (Mk 14, 36). Labai jau įmantrus posakis. Argi ne paprasčiau ir todėl prasmingiau tarti: „Tėve, tu visa gali“? — „Neišmanėi, dar šią naktį pareikalaujama iš tavęs tavo sielos“ (Lk 12, 20). Ši bevardė giminė pasyvo lytis nusako jau *esantią būseną*, o ne būsimą įvykį, apie kurį evangelistas kalba, todėl ji teksto prasmei reikšti visiškai netinka. Lietuviškai reikia verstis arba „pareikalauk savo sielos“, arba „bus pareikalauta tavo sielos“. — Trumpai tariant, neveikiamosios rūšies formos, kaip matome, iš tikro pridengia veikėją, nukreipia pašalin patį veiksmą, temdo sakinių prasmę, o kalbą padaro sustingusią, be jokios dinamikos.

5.

Prel. L. Tulabos vertimu yra būdinga ir *sakinio sąranga*. Tiesa, lietuviškasis sakiny yra gana laisvas, tad žodžių tvarka bei gramatinių lyčių parinkimas yra daugiau vertėjo stiliaus, nei sintaksės reikalas. Tačiau savo metu jau W. v. Humboldtas pastebėjo, kad tik kai kurios stiliaus rūšys yra kiekvienai kalbai lengvos bei natūralios; gi visos kitos esančios dirbtinės. Tai reiškia: kiekviena kalba turi tam tikrus rūmus, išsakinijusios jos sąrangoje, ir šių rūmų nevalia laužyti jokiai individualaus stiliaus savybei. Kitaip sakiny tampa dirbtinis, mūsų atveju — nelietuviškas. Sakysime: tokius prel. L. Tulabos vertime užtikimus klausimus kaip „žydų karalius tu esi?“ (Mt 27, 11) arba „moki tu graikiškai?“ (Apd 21, 38), galime visiškai pateisinti: *nustebė* mes iš tikro šitaip ir klausiamie. Pilotas (Mato evangelijoje) ir romėnų tribūno (Apaštalių darbuose) nuostaba čia yra sintaksiai išreikšta gana vykusiai. Tačiau vargu ar galėtume pateisinti tokį sakiny: „Nesu siustas, kaip tik pas prapulusius Izraelio namų avis“ (Mt 15, 24; plg. Lk 12, 49). Gramatinis *neiginy*, kuris mūsų sąmonėje turi virsti semantiniu *teiginiu*, yra gryna graikybė (ei me) arba lotynybė (nisi). Užtat arkiv. J. Skvireckas ir kun. Č. Kavaliauskas šį sakiny verčia teigiamai: „Aš esu siustas tik pas prapulusius Izraelio namų avis“. Daug sklandžiau ir aiškiau!

Įvadė į savo vertimą prel. L. Tulaba rašo, kad „geras vertėjas stengiasi ne tik ištikimai perduoti mintį, bet išlaikyti ir stiliaus būdingumą“ (NT, 11). Iš principo tai

tiesa. Bet ar evangelijų atveju galima kalbėti apie kokį nors *specifinį* stilių, Morkaus, Luko ir Jono stilių? Stilių įprastine šio žodžio prasme, kokia kalbame apie Herodoto, Tukidido, Cicerono ar Livijaus stilių? Manau, kad ne! Evangelijų autoriai, pasak paties prel. L. Tulabos, nėra buvę „aukšto lygio rašytojai“ (NT, 28), todėl yra rūpinęsi „ne žodžiais, ne stiliumi, o faktais ir mintimi“ (NT, 23). O kaipgi be tokio rūpestio atsirastų koks nors stiliaus būdingumas? Evangelijų kaip raštų būdingumas gal kaip tik ir yra tasai, kad jos *neturi* stiliaus. Nė prel. L. Tulaba savo vertimu nėra šio būdingumo, skirtingo kiekvienam evangelistui, atskleidęs bei parodęs: visas jo vertimas yra stiliistiškai vienodas. Norėti tad evangelijų vertimuose „jausti ir rasti Mato, Morkaus, Luko ir Jono stilių bei rašymo būdą“ (NT, 11), kaip to trokšta prel. L. Tulaba, reiškia norėti negalimybės. Evangelijų vertimuose visados randame tik vertėjo stilių. Išimties nesudaro nė prel. L. Tulabos vertimas.

Tai, ką prel. L. Tulaba stengiasi mums savo vertimu perteikti, yra ne to ar kito evangelisto „stiliaus būdingumas“, o *graikų kalbos sakinio sąranga*, daugiur lauzanti bei žalojanti lietuvių kalbą yra didžiai sintetinė kalba ir šiuo atžvilgiu ji yra kur kas senesnė, nei Kristaus laikų šnekamoji graikų kalba. Nuosekliai tad lietuvių kalbos sintaksės nepakencia išplėstinių sakinių ten, kur jie be vargo gali virsti sutrauktiniais sakiniais pusdalyviu ar padalyviu pagalba. Savo metu Pr. Skardžius pagyrė kun. Č. Kavaliausko vertimą ir dėl to, kad sisai, palygintas su arkiv. J. Skvirecko vertimu, turis žymiai daugiau sutrauktinių sakinių. O sakinius sutraukiant, „reikiama mintis nusakoma žymiai paprasčiau ir sklandžiau“, gi „kas paprasčiau, trumpiau, ir tuo pat metu tikslu, tai ir geriau“ (19).

Nūn prel. L. Tulaba išplėstiniais savo vertimo sakiniais kur kas pralenkia arkiv. J. Skvirecką. Jis plečia sakiny net ir ten, kur šis plėtimas aiškiai prieštarauja lietuviškai sintaksėi. Pavyzdžiui: „Nešvarioji dvasia, kai yra išėjusi iš žmogaus, ji vaikštinėja po bevandenės vietos...“ (Lk 11, 24). Šis sakiny yra nelietuviškas todėl, kadangi asmeniniu įvardžiu „ji“ kartojta tą patį veiksnį (nešvarioji dvasia). Tokią sakinio sąrangą peikė Pr. Skardžius ir arkiv. J. Skvireckas vertime, sakdamas, kad „daug aiškiau ir taisyklingiau su vienu veiksmiu“ (op. cit. p. 103). Pavertus gi šį sakiny sutrauktiniu, jis pasitaisytų savaime: „Nešvarioji dvasia, išėjusi iš žmogaus, vaikštinėja po bevandenės vietos“. — Tokių, net ir labai paprastųjų, išplėstinių sakinių prel. L. Tulabos vertime pilna. „Ir kai pasityčiojo šis, nuėmė jo apsiaustą“ (Mt 27, 31); lietuviškai turėtų būti: „pasityčiojo iš jo, nuėmė jo apsiaustą“. — „Bet, kai paragavo, jis nenorėjo gerti“ (Mt 27, 34); lietuviškai čia turtų: „bet paragavęs jis nenorėjo gerti“. — Ir kai jis išlipo iš valtės, staiga išėjo prieš jį iš kapų žmogus“ (Mk 5, 1); argi nesklaidžia būty: „išlipo ausi iš valtės, staiga išėjo prieš jį iš kapų žmogus“. — „Ir kai atėjo vakaras, valtis buvo viduryje ežero“ (Mk 6, 47); lietuviškai saktume: „atėjus vakarui, valtis jau buvo viduryje ežero“. — „Taigi, kai jį verkė, nukryžiuojo Jėzų, pasiėmė jo drabužius“ (Jn 19, 23); pati lietuvių kalbos dvasia reikalauja pertvarkyti šį sakiny: „kareiviai, nukryžiuojo Jėzų, pasiėmė jo drabužius“. — „Taigi, kai jį verkė, pasiėmė jį kapo vidų“ (Jn 20, 11); visiškai nelietuviškas sakiny; lietuviškai jis skambėtų: „verkdamas jį pasiėmė jį kapo vidų“. — „Kai jį papusryčiavo, Jėzus taria Simonui Petriui“ (Jn 21, 15); kodėl ne: „jiems papusryčiavus, Jėzus tarė Simonui Petriui“? — „Kai jie pas jį atvyko, jis jiems kalbėjo“ (Apd 20, 18); vergiškas vertimas, pažodinis; jau mokykloje tokius sakinius versdavome sutrauktiniais: „jiems atvykus, jis kalbėjo“. — Sutrauktiniai sakiniai padaro stilių tampa, įtaigų ir aiškų. Ką išplėstiniai sakiniai, ypač jei yra trumpi, daugie-

Vienas iš kūrybingiausių dievdirbių tradicijos puoselėtojų išvijoje yra Daumantas Čibas. Tai ne amatininkiškojo, o tikro kūrybinio užmojo žmogus. Jo kryžiuose nėra aklo sekimo kokias nors ankstesniais pavyzdžiais, o daug individualios išmonės forminio, figūrinio ir architektūrinio planavimo prasme. Prie užnaujos visumos glaudžiamis ornamentais, saulės, paukščiukais, žaliukais ir įvairios skulptūrelės, neprasidamas tautodailinių bruožų, praplatėja ir pagilėja grynai išsikiškais subtilumais. Drožiamų šventųjų ir nešventųjų gausa Čibo kryžiuose nesiriboją jau nusistovėjusiais varda. Savąją jų atranką Čibas įdomiai praplečia, suaktualina. Čia nuotraukose regimas Daumanto Čibo sukurta kryžius koptylė stovi paties dievdirbio sodyboje, Toluvoje, pietinėje Kalifornijoje. Tai kryžius Sibire keltėjusiems irkenčiantiems lietuviams atminti. Todėl po nuplakto Kristaus skulptūrelės matome ir visą Sibiro tremtinių lietuvių šeimą. O tokių puikių, jo paties sukurty kryžių Daumanto Čibo sodyboje Toluvoje stovi net 6. Tenka čia priminti, kad Daumantas Čibas yra ne vien tik originalus dievdirbis, bet ir šmaikščios plunksnos žmogus. Ne kartą „Draugo“ kultūriniam priede buvo spalvingu jo apsakymų. Netrukus vėl spausdinsime jo subletristintą tikrą įvykį iš spaudos draudimo laikų, kur herojus yra žinomasis mažlietuvis, visuomenininkas ir spausdintininkas, apsakyme dar labai jaunas, Martynas Jankus. Pats Daumantas Čibas taipgi yra suaktutvininkas: šiemet rugsėjo 20 d. sueina jam 75 metai.

žodžiauja be reikalo, praskiedami mintį ir atskleidžiamis nelietuviškai mąstąs žmogus rašyti: „Aš, man grįžus, tau atiduosiu“ (Lk 10, 35)? Argi negirdime tokio sakinio kasdien: „Grįžęs tau atiduosiu“? Versti reikia ne tik aktimis, bet ir ausimis ir gal net visu pirma ausimis. Tuomet vertimas tikrai bus sklandus.

Tariama ištikimybė graikiškajam tekstui verčia prel. L. Tulabą „kurti“ aibę *sintaksinių pabaisų*, kurias vokiškai vadinama „Schachtelsatz“: tai lyg dėžutės, sumauštos viena į kitą — mažesnės vis į didesnę. Štai keletas tokių pabaisų:

1. „Kas iš jūsų būtų toksai žmogus, kuris turėtų vieną avį, ir, jei ji įkristų į duobę subatą, jos negriebtų ir neištrauktų?“ (Mt 12, 11);

2. „Is tikrųjų sakau jums, jog atgimime jūs, kurie mane sekėte, kai Žmogaus Sūnus sėdės savo garbės osto, sėdėsite ir jūs ant dvilukos sostų, teisdami dvyluką Izraelio giminių“ (Mt 19, 28);

3. „Sakau jums, nors ir ne duotų, atsikels, dėl to, kad yra jo draugas, tai dėl įkyrumo, pakilęs, duos jam visa, ko tik jam reikia“ (Lk 11, 8);

4. „O artėjant metui pažado, kurį Dievas buvo užtikrinęs Abramui, tauta augo ir dauginosi Egipte, iki ateisiojo ant Egipto kitas karalius, kuris nepažinojo Juozapo. Šitas, apgaudamas

mūsų gentį, prislėgė mūsų tėvus taip, kad jie turėjo išmesti savo kūdikius, idant neišliktų gyvi“ (Apd 7, 17-19);

5. „O kai kurie iš minios įkalbėjo Aleksandrą, kurį žydai stamė į priekį; šis gi Aleksandras, pamojęs ranka, norėjo pasiaisi prieš minią. Bet, pažinus jį esant žydą, iš jo visų pakilo vienas balsas, jiems šaukiant beveik dvi valandas“ (Apd 19, 33-34).

Tokių sakinių prasmė dingsta kalbinėje mišrainėje, taip kad galop tikslusis vertimas pradeda gaminti grynus netikslumus.

Prel. L. Tulabos stiliaus būdingumui priklauso ir *jungtukų bei dalyvių gausa*. Šių trumpųjų žodelių (pvz. ir, o, gi, mat, va; gr. *kai de, gar, idou*) esama kiekvienoje kalboje. Jei jungia, papildo, pabrėžia čia žodi, čia sakiny, keldami aiškintą ar kitą prasmės atspalvį. Tad jokia kalba be šių žodelių neišsiverčia. Jų ypač gausu yra būvė šnekamojoje helenistinio amžiaus graikų kalboje. Užtat ir evangelijose jų knibžda. Arkiv. J. Skvireckas vartoja jų gana saikingai. Dar šykštesnis jų atžvilgiu yra kun. Č. Kavaliauskas. Gi prel. L. Tulaba, sekdamas savo metodu, verčia juos visur, kur tik randa.

Sakysime Lk 7, 11-7, vadinasi ištikimybė eilutės randame net 13 jungtukų ir; Apd 19, 33-43, taigi dešimtyje eilučių esama 7 jungtukų o ir t. t. Be abejo, šią jung-

tukų gausą galima būtų laikyti senovinio stiliaus savybe. Tačiau lietuvių kalboje jungtukai ir o turi semantinės svarbos: jie nėra tušti. Gi prel. L. Tulabos vertime jie dažniausiai stovi sakinio pradžioje kaip lietuviškasis graikiškojo *kai* pakaitalas, iš viso nieko nereikšdami. Keletas pavyzdžių: „Ir jie stebėjo jį“ (Mk 3, 1); „ir jis jiems taria“ (Mk 3, 4); „ir vėl eina mokyti pajūryje“ (Mk 4, 1); „ir toks yra Jono liudijimas“ (Jn 1, 19); „o Jėzui gimus Judėjos Betliejuje“ (Mt 2, 1); „o išvydė žvaigždę“ (Mt 2, 10); „o jiems išvykus“ (Mt 2, 13); „o Erodui mirus“ (Mt 2, 19) — ir taip puslapis po puslapio ligi pat vertimo galo. Tas pat yra ir su dalyte *gi* (gr. *de*): „atėjus gi vakarui“ (Mt 14, 23); „ketvirtą gi nakties sargybą“ (Mt 14, 25); „Jėzus gi tuojau jį juos prabilo“ (Mt 14, 27); „jis gi sakė“ (Mt 14, 29)... Arkiv. J. Skvirecko ir kun. Č. Kavaliausko vertimuose šiose vietose *gi* nėra, kadangi jo čia niekur ne nereikia. Lietuviškai jo yra ekspresinė dalytė (plg. Gr II, 568-569), vadinasi, ji žodžio ar sakinio prasmę pabrėžia bei paryškina — teigiamai ar neigiamai. Kur tokio paryškimo nėra, ten *gi* ne nereikalingas.

Blogiausiai yra su žodeliu *mat*, kuris lietuvių kalboje yra arba įterptinė santrumpa žodžio „matai“, arba dalytė, vartojama nusikeičiant: *mat* jį vėliai, *mat* jį galas. *Priešastinės* prasmės šis žodėlis neturi, todėl priešastinės jungtukų (nes, kadangi) neatstoja. Todėl visur ten, kur reikia nurodyti aiškų pagrindą (*kodėl* tai vyksta ar įvyko), vartoti *mat* negalima. Sakysime: angelas paragina Juozapą, kad jau grįžtų iš Egipto atgal į Palestiną: „*Mat*, yra mirė tie, kurie kėsinosi į Kūdį, kurio gyvybę“ (Mt 2, 20). Šitoje vietoje yra būtina arba *nes*, arba *kadangi*. — Ypač netinka *mat* ten, kur skelbiama kokia svarbi tiesa, pavyzdžiui: „*Mat*, jei jūs žmonės atleisite jų nusikaltimus, tai ir jums atleis jų dangiškasis Tėvas“ (Mt 6, 14); „*mat*, Žmogaus Sūnus yra subatos Viešpats“ (Mt 12, 8); „*mat*, Dievui nėra negalimo dalyko“ (Lk 1, 37); „*mat*, didžiųjų dalykų padarė man Galingasis“ (Lk 1, 49); idomu, kaip šis *mat* skambėtų „Magnificat“ melodijoje, nes juo kaip tik prasideda 5-ji šios giesmės eilutė: „*mat*, be manęs jūs nieko negalite padaryti“ (Jn 15, 5); „*mat*, Jonas krikštijo vandeniu“ (Apd 1, 5); „*mat*, jei skelbė Jėzų ir prisikėlimą“ (Apd 17, 18) ir t. t. Visur čia *mat* subanalina evangelijos mintis, kadangi lietuvių kalboje jis yra atkistinis žodelytis.

Mėgsta prel. L. Tulaba ir rodąmąją dalytę *va* (gr. *idou*, lat. *ecce*), kurį pabrėžia tai, kas yra čia pat (Gr II, 552). Betgi literatūrinėje mūsų kalboje ji vis lačiau yra keičiama dalyte *štai*. Todėl tarsi kokia atgyvena skamba nevienas prel. L. Tulabos sakiny: „Ir va, visas miestas išėjo priešais Jėzų“ (Mt 8, 24); „ir va moteris kananietė... šaukė“ (Mt 15, 22); „ir va balsas iš debesies“ (Mt 17, 5); „va mano motina ir mano broliai“ (Mk 3, 34); „o va, čia daugiau, negu Saliamonas... O va, čia daugiau, negu Jonas“ (Lk 11, 31-32) ir t. t. Be abejo, visi šie žodelytiai yra lietuviški. Tačiau vartojami be saiko ir ne vietoje, jie gadina kalbos sklandumą ir temdo sakinio prasmę. Gal šnekamoji graikų kalba ir galėjo pakelti jų gausą. Tačiau dabartinė lietuvių kalbos kultūra tokio krūvio tikrai nepakelia.

6.

Baigiant prel. L. Tulabos vertimo savybių semantinį aprašą, reikia dar atkreipti tiek paties vertėjo, tiek skaitytojų dėmesį į keletą svarbesniųjų gramatinių ydų, silpnųjų ir net klaidų.

a. Prel. L. Tulaba priekaištuoja kun. Č. Kavaliauskui, kam šis „vietoje evangelistų naudojamo įvardžio „autės-jis“ verčia Jėzus“, kadangi anuo metu visiems „Kristus buvo tiek artimas, tiek žinomas ir didia, jog nereikėjo minėti jo vardo: jis buvo jiems jis“ (NT, 11). Šia prielaida prel. L. Tulaba ir remiasi, palikdamas jį visur, kur tik randa graikiškąjį „autės“, nekeisdamas jo Jėzaus vardu. Tačiau ir šiuo atveju ištikimybė žodžiui virsta ne ištikimybė prasei. Nes ten, kur susitinka du ar trys žj, skaitytas pradeda painiotis, nebežinodamas, ką gi iš tikro

atsaitiko, kad jam besėdint jo namuose, daug ir muitininkų bei nusidėjėlių vašinosi su Jėzumi (Mk 2, 15). Kas čia išpės, kam besėdint ir kieno namuose vyko tos vašios su Jėzumi? Arba: „Ir išgirdo karalius Erodas, nes jo vardas buvo pagarsėjęs. Ir jis sakė: Jonas Krikštytojas yra prisikėlęs iš numirusių, ir todėl jame veikia stebuklingos jėgos“ (Mk 6, 14). Kam gi čia yra taikomi tie jo, jis, jame: Erodai, Jėzui ar Jonui Krikštytojui? — Ir kitu atveju: „Tuomet Judas, kuris jį išdavė, matydamas, kad jis pasmerkta, susigrauzęs nunešė atgal trisdėsimt sidabrinių“ (Mt 27, 3). Kas čia yra pasmerkta: Judas ar Jėzus? Tokių „qui pro quo“ prel. L. Tulabos vertime pasitaiko nesąk. Tad prasmės aiškumui ir reikia pasivaduoti Jėzaus vardu ten, kur vienas *jis* gali būti supainiotas su kitu *jis*, kuris nėra Jėzus. Ryskus tokios painiavos pavyzdys yra apaštalių darbų knygos pasakojimas apie Pauliaus veiklą Damaske: „O Saulius vis stipriau reikšėsi ir nuginčio Damaske gyvenančius žydus, įrodinėdamas, kad *jisai* yra Mesi-jas“ (Apd 9, 22). Kas? Paulius? Šiai dviprasmybei išvengti čia būtina reikėti *jisai* pakeisti „Jėzumi“: „kad Jėzus yra Mesi-jas“. Be to, reikia dar pridurti, kad graikų kalba mūsojo *jis* (asmeninio įvardžio) iš viso neturi: *autės* iš tikro reiškia *pats, jis pats, tas pats*. Tad visur vertiant „autės“ mūsojuo *jis*, kaip tik ir atsiranda gramatiniai klaidai. Sakysime (kalbant apie Mariją): „Ir pagimdė sūnų, jos pirmgimį“ (Lk 2, 7). Tai tas pat, tarsi tartume: Ir ji užsėdėjo jos skrybelaitę, vadinasi, ne savo, o kitos moters. Marijos gimdymas lietuviškai turi būti šitaip nusakytas: „Ir pagimdė sūnų, savo pirmgimį“. Tačiau vertėjų suvilioto graikiškasis žodis „autės“ tūn protokonas. Gi naujojoje vulgatoje aiškiai parašyta: „filium suum primogenitum“, ne „filium eius primogenitum“.

b. Gramatinė yda, o kai kur ir tikra klaida, yra dažna *kilmininkas*. Vargšas tas mūsų kilmininkas! Kadaise jis yra buvęs mūsų kalbos pažiba. Tremtyje jį jis vis labiau yra studijamas į pašalį, įtaigaujant kalboms, kuriose kilmininkas jokio ypatingo vaidmens nevaidina. Užtat lietuvių kalboje, semantinė jo skalė yra labai plati, ir, juo pasivadavus, lietuvis nusako įvairių įvairiausių savo minties atspalvius. Be kilmininko šie atspalviai dingtų ir mūsų kalba nubliuktų. Juk argi ne spalvingas yra įprastinis evangelijų posakis, kad pragare bus verksmo ir dantų griežimo? Deja, prel. L. Tulabos (kaip ir kun. Č. Kavaliausko) vertime jis neteko šio spalvingumo: „Ten bus verksmas ir dantų griežimas“ (Mt 8, 12; 13, 50; 25, 30). Prel. L. Tulaba grindžia šią pakaitą teologiškai: esą pragaras „bus savo esme verksmas ir beviltis susigrauzimas“ (NT, 83). O vis dėlto *teologija neprivalo gadinti filologijos!* Norint nusakyti kuria nors teologinę mintį, reikia pasieškoti ir tinkamų gramatinių lyčių. Gi lietuvių kalbos gramatika aiškiai sako, kad „kilmininkas eina papildiniu beasmeniniuose sakiniuose, kurių tarinį sudaro veiksmožioji būty formos“ (Gr III, 461). Kaip sakome: „Ten bus žmonių, šokių, triukšmo, džiaugsmo“, taip lygiai turime sakyti: „Ten bus verksmo ir dantų griežimo“. Arkiv. J. Skvireckas buvo geresnis nuojautos, *šitaip* ir versdamas. Vienoje vietoje ir pats prel. L. Tulaba pamiršta savo „teologiją“ ir verčia tikrai lietuviškai: „Ten bus verksmo ir dantų griežimo“ (Mt 13, 42). Kas mąsto lietuviškai, kitaip nei negali tarti.

Aiški gramatinė yda yra dalies kilmininko stoka tokiuose sakiniuose: „kiekvienas geras medis duoda gerus vaisius“ (Mt 7, 17); „kur tik beatsirastų lavonas, ten susirinks ereliai“ (Mt 24, 28); „darydamas stebuklus ir ženklus Egipto žemėje“ (Apd 7, 36). Visi čia pabrūkšti žodžiai reikalauja pagal lietuvių kalbos dvasią kilmininko. — O tikra gramatinė klaida yra kilmininko stoka po neigimo, pvz. „nenorėdamas jį viešai apkaltinti“ (Mt 1, 19); „nenorėjo jį apvilti“ (Mk 6, 26); „neįpradėtų jį pajaukti“ (Lk 14, 29); „neįstengdami jį perkaltėti“ (Apd 21, 14) ir t. t. Apekrkti, linka (Nukelta į 3 psl.)

(Atkelta iš 2 psl.)

nių vartojimas turėjo būti apdairas, ypač ryšium su kai kuriais veiksmažodžiais, kaip *rūpintis, sekti, stebėti, sielotis, palyginti, išiklausyti, skelbti*. Dažnas šių veiksmažodžių papildinys yra gramatiškai klaidingas („stebėjosi dėl jo užtrukimo“, Lk 1, 21).

c. Prel. L. Tulabos vertime krinta į akį aibė posakių, kurie nėra formalios gramatinės klaidos, kurie tačiau pačia savo dvasia yra *nelietuviški*: „išstato ją (paleistą moterį, Mc.)svetymoterystei“ (Mt 5, 32); „ką girdite į ausį, skelbkite ant stogų“ (Mt 10, 27); „dėsiu ant jo savo dvasią“ (Mt 12, 18); „atsidūrė reikale“ (Mk 2, 25); „padaryta eikovoijimas“ (Mk 14, 4); „prisipildydama išmintimi“ (Lk 2, 40); „Dievo žodis atsirado ant Jono“ (Lk 3, 2); „prisipildė jūžimu“ (Lk 6, 11); „kilo svarstymas“ (Lk 9, 36); „davė apipjaustymą“ (Jn 7, 22); „jis Tėvą jiems nusakė“ (Jn 8, 27); „šiame juk ir glūdi nuostabumas“ (Jn 9, 30); pasistatė save Dievo Sūnumi“ (Jn 19, 7); „nusiakiusi per Dovydo burną“ (Apd 1, 16); „patyrė supuvimą“; „nepatyrė supuvimo“ (Apd 13, 36-37); „į ką esate pakrikštyti“ (Apd 19, 3); „išsidėjo į mintį“ (Apd 19, 21) ir t.t. — O barbarizmų, rašomojoje mūsų kalboje jau seniai pamirštų, reikėjo tikrai vengti: *apart* (lenkybė pagal prancūzų *à part*), *apredō* (gudybė), *būk* lenkybė: *būk* valia tavo), *bujojant* (slavybė), *plosčius* (rusybė), *radosi* (rusybė prasme buvo), *rūgoti* (rusybė), *velijate* (gudybė)...

Čia minime tik svarbesnius prel. L. Tulabos vertimo bruožus. Taisytinų ar abejotinų vietų lieka dar gana daug: Senojo Testamento pranašysčių vertimas ryšium su Jėzaus veikla (*ut finale ar ut consecutivum*: „kad įvyktų Viešpaties žodis“, Mt 2, 5; ar: „taip kad įvyktų Viešpaties žodis“); įvardžių maišatis („šitas va anas vyras“, Apd 21, 28); laikų kaitaliojimas („pakyla didžiulis viesulas, ir bangos *bloskės* į laivelį“, Mk 4, 37); pradetinių veiksmažodžių asmenavimas („yra būteinas po manęs“, Jn 1, 27; „būdavo besikaujas“, Mk 5, 5) ir t.t. Visi šie dalykai reikalauja atidžios ir kruopščios peržiūros.

Baigdami norėtume vertėją paklausti dviejų dalykų.

Pirma. Kodėl prel. L. Tulaba, nebepajęgiant Ant. Salui patalinti kalbos reikalą, apsisprendė nebeieškoti „kitų pagalbos“ (NT, 17)? Juk Šventraštis nėra vertimas tik sau. Tad ir pats vertimas neprivalėtų apsiriboti asmeniniu skoniu bei pajėgumu. Prel. L. Tulaba prisipažįsta, esą jis vienas imasis už kalbą „visos atsakomybės“ (t.p.). Skaitytojui betgi iš to naudos mažai: nei atsakingumo prisiėmimas, nei ieškojimas Dievo paramos maldoje (plg. NT, 18) nepagerina nei gramatikos, nei stilistikos. Gi kviesti skaitytoją pergventi Šventraščio vertimą „su tokiu pačiu tikėjimu ir meile“ (NT, 18), su koku jį pergyveno vertėjas darbo metu, galima tik tuo atveju, kai kalbinis vertimo apipavidalinimas iš tikro žadina *meilę*, o ne nepasitenkinimą ir net priešingumą. Reikia visų pirma pasigardžioti *vertimo* žodžiu, kad galėtum pasigėrėti *Dievo* žodžiu, nes Dievas kalba tik per žmogų.

Antra. Šventraščio vertimas visad yra *istorinis vyksmas*, einaš iš vienos kartos į kitą: tai religiška bendruomeninė tautos darbas. Kodėl prel. L. Tulaba nepasistengė įsijungti į šį vyksmą, o nuėjo visiškai *savo keliu*? Tiesa, vertimo įvade jis teigia: „Nesiekiau būti originalus. Neieškojau naujūnų“ (NT, 16). Iš tikro gi jo vertime *visa yra nauja* — net skyryba. Tačiau ši naujybė yra tiek atsiėjusi nuo mūsųosios kalbos (jos semantikos, gramatikos, stilistikos), jog prel. Tulabos vertinys stovi *šalia* kitų lietuviškųjų vertinių kaip *grynas individualus bandymas*. Ar nebūtų buvę prasmingiau atsiemti į tai, kas jau kitų padaryta (arkiv. J. Skvirecko, kun. Č. Kavaliausko, A. T. Jurėno), jų užmojus patobulinant tiek kalbos, tiek prasmės atžvilgiu? Vertėjas ir pats klausia: „Kiek šis vertimas galės būti naudingas“ (NT, 18)? Tikrąją jo vertę jis norėtų regėti atskirų vertimo vietų komentaruose (plg. t.p.). Be abejo, komentarai skaitytojui yra naudingi ir net būtini, kiek jie liečia Naujojo Testamento geografinę, istorinę, politinę, sociali-

Alfonsas Nyka-Niliūnas

REGINTYSIS PASAKOJA APIE NAMUS

Ten viskas buvo kaip kadais. Raulėtas Sienas degino birželio saulę. Ties šventorium Ošė liepos. Tik grindiny, prie žvejo Prekystalio, trūko dviejų akmenų: jie buvo išimti. Kad niekas nematytų kraujo (nes kraujas kalba). Bažnyčios prieangy besibypsojęs Apreiškimo Angelas nuleidęs galvą Tyliai kukčiojo, nes visos Mergaitės buvo nėsčios. Kuosa, apsigobus Juoda senos mados skara, tupėjo ant karnizo.

Aš ieškojau duryse pažįstamų veidų: Vieni dar buvo žmonės, bet kiti Jau buvo tapę gatvių dulkėmis, kurios Buvo prikritę žiedlapių. Pro gimtą namą Praėjau neatsigręždamas, nes mano kambary Girždėjo svetimo kaip maras vaiko. Lopšys. Sustojau tik Vienybės aikštėje, prie šulinio. Vandeny besipindėjo tavo akys. Apirusį medinį Rentinį, kaip mus, dengė samanai, ir kiauuru Puoduku (mes juo dar gėrėme) nedarniai Švilpė vasaros fleitistas vėjas.

AŠ TAU RAŠAU IŠ TOLIMOS ŠALIES

Aš tau rašau iš tolimos šalies: jei tavo Vienatvė liko dar bent krislas Manęs, — aš galėčiau skustis, taip, Aš tau galėčiau skustis: tąsų sniegas Baigė būti akis, ir godūs lotofago pirštai Palietė dar tebeaugančias krūtis, ir mes visi Ją nunešėme asfodelių pievomis Ant kalno, anapus švino lavos upės, Tenai, kur juodas žirgas kasė žemę Kanopa, nerimdamas prie Alebastro vartų.

Taip: aš galėčiau skustis. Bet užmiršk, Jog kada nors mes buvom išmesti Vieni ir į tą patį krantą ir kad mes Abu žinojom, kad laukimas Bus ilgas ir kartus kaip neišsėirpė Gervuogės, kurias mes rinkdavom miške, prie kelio Į vakarus, kur baltas žirgas Pzengdavo, mus grįžtančius pamatęs.

Bet žirga, sugavę pievoje, Piestu stojantį išsivedė kareiviai, ir mes Jo niekad nebematėm. Obelis iškiirto. Guoba, Patvinus upei, kovojo kaip Achilas prie Skamandro Ir, nesulaukęs, kaip jis, dievų pagalbos, Žuvo išrauta. Mums ją išnešus, Abi papūgos išlėkė pro langą, garsiai rėkdamos, Ir niekad nebegrįžo. Kaip tu. Dabar Nebeturiu nei kuo gyventi, nei ko skustis. Palangėje dvi gedulingos eglės. Aš norėjau, Kad tu žinotum, jog ir manęs nebėr.

CHALKIDĖS KUNIGAİKŠČIO VAIKAI

Chalkidės kunigaikščio ir Bizantijos vasalo Stavrakios vaikai, du garbinuoti Juodais plaukais berniukai, senstancijų tėvų, Ilgai ir išmintingai valdžiusių šį kraštą, Buvo ištremti (raison d'état: kad nemėgintų Paveržti jiems valdžios): vyresnįjį, Eudemos, Po to, kai, motinai ir auklei matant, Išdūrė jam akis ir karšta geležim išdegino liežuvį, Porfyro salėje apvilkę baltu piligrimo Rūbu, nuvežė į stebuklingą Konstantino miestą Ir ten, dar kartą išbučiavę jo rankas ir kojas, Su nykiais skambančiu sidabro varpeliu paleido Šventosios Sofijos pavargėlių minioj valdyti Neaprėpiamos tamos ir skausmo karalystės.

ne ir ekonominę aplinką. Sakysime: tik iš komentarų galime suprasti, kodėl Jėzus prel. L. Tulabos vertime nuolat čia „kyla“, čia „leidžiasi“, keliaudamas Jeruzalėn ar grįždamas prie Genezaretė ežero. Nes „norint nuo Jordano pasiekti Jeruzalę, reikia kopti aukštyn apie 1200 m.“ (NT, 110). Nei arkiv. J. Skvireckas, nei kun. Č. Kavaliauskas savo vertimuose neatsižvelgė į šią geografinę aplinką.

Kiek betgi komentarai liečia Naujojo Testamento *teologiją*, jie skaitytojui visad yra daugiau ar mažiau abejotini, kadangi tai egzegeto-vertėjo sampratos bei pažiūros. Jau Tridento susirinkime, svarstant Šventraščio klausimą (1546 m. kovo mėn.), Aix arkivyskupas A. Filleul regėjo komentaruose pagrindinę Šventraščio piktnaudžiavimo priežastį: daugelis komentarų esą blogi ir klaidingai žmones, kadangi komentatoriai nesąlygiškai apverčia aukštyn kojomis Šventraščio prasmę; jų teikiami paaiškinimai priklauso ne tik nuo metodo, bet ir nuo jų asmens. (20) Be to, komentarai visad yra išsklaidyti, nesudaro vieningos visumos. Ar tad nebūtų buvę geriau, jei prel. L. Tulaba, užuot taip plačiai aiškinęs beveik kiekvieną savo vertimo eilutę, būtų emęs ir parašęs *sistemingą Naujojo Testamento teologiją*, kaip tai šandien daro beveik kiekvienas egzegetas? Tuo jis būtų praturtinęs skurdžią religinę mūsų literatūrą. Komentarai gi — net ir būdami plotki — šio uždavinio neatlieka. Jų turinio čia nelie-

Su knyga iš Lietuvos

Sinonimų žodynas

Svetur turbūt nelabai kažin kiek kas turi tuos milžiniškos sturmo ligi šiol išėjusius vienuolika tomų didžiojo lietuvių kalbos žodyno, prireikus pasi- naudoja ten sudėtoju žodiniu mūsų kalbos turtu ar bent pasi- džiaugia ir pasididžiuoja, kad, va, tiek jau surinkta, atspaus- ta ir eina mums ir ne vien mums liudyti, kokią turtingą kalbą turime. Milžiniškas tur- tas!

Šalia to didžiojo pradedami leisti jau ir specialūs žodynai. Štai 1961 m. buvo išleistas An- tano Lyberio paruoštas „Lie- tuvių kalbos sinonimų žody- nas“. O 1981 m. išleistas to paties darbštiausio autoriaus stambus, net 504 puslapių, „Sinonimų žodynas“. Pratar- mėje šįkart sudarytojas apie ankstyvesnį aną savo darbą sako, kad jis buvo nedidelės apimties ir skirtas daugiau tik mokyklos reikalam, o šitą jau „sudaro apie 5200 sinoniminių žodžių grupių (elių), apiman- čių per 27.000 žodžių bei fra- zeologizmų“.

Sinonimais, kaip mums šio žodyno autorius nurodo, yra laikomi artimos ar tapčios reikšmės žodžiai, kurie reiškia tą pačią sąvoką ir vartojami įvairiems prasminiams at- spalviams ar stilistinėms ypa- tybėms žymėti. Tą pačią ar artimą reikšmę, pavyzdžiui, tu- ri aptiesti ir apdengti, apšne- kėti ir apkalbėti, arkliskas ir arklys, čiukė ir kiaušė, drėgnu- ma ir drėgmė, idealus ir tobu- las, kreivys ir klisės ir t.t. Ko daugiau ty artimos reikšmės žodžių žinoti svarbu visiems, bet ypač pravartu tiems, kurie rašo, kad jų kalba būtų turin- gesnė ir stilingesnė. O to pa- siekti kaip tik ir padeda, jei, apsiėmę rašyti, jį kartais gal ir arkliaus ar net kuinu ar

Alfonsas Nyka-Niliūnas

Nuotrauka Vytauto Maželio

Jaunesnįjį, Bazilios, kurs buvo gimęs aklas, Su jo aviganių šunim ir dviem eunuchais, Vienuoliams gedulingai intonuojant rūstų Trisšagion, litanijas ir atsisveikinimo himnus, Auštant, išsiuntę į tolimiausią dykumą oazę, Mezopotamijoje, už vaiduokliško Eufrato Versmų, kur niekas niekad nesustoja, Nepralekia joks paukštis ir tik kartais naktį Ateina gerti pašalintas iš būrio vilkas.

Tokia yra Chalkidės kunigaikščio Stavrakios vaikų istorija. Tokia yra ir mano Paties istorija: tik aš lig šiol vis dar nežinau Mane apakinusio ir ištremusio karaliaus vardo.

ZIEMOS PSALMĖ

Iš varpinės
Pro viršutinę nišą
Žiūrėjo marškas apsisupęs sargas
Arklys, nekaustyta kanopa prisidengęs
Veidą. Krito sniegas
Ir verkė išmuštas koplyčios langas.

Pakraigėje,
Dulėktame tinkle, spindėjo
Voro letenoje nuogas
Mėnuo. Kūdroje nendryno
Vargonais švilpė vėjas
Ir okavo pamidėlė varlė: tu neišmokai
Mūsų kalbos, nesupratai,
Ką mes tau sakėm.

Viešpatie, pasigailėk
Mėnesio, aklos varlės ir nendrės,
Sausai dejuojančios ant ledo.

ZIEMOS LOGIKA

Ziema,
Logiška kaip Hegelio
Phaenomenologie des Geistes,
Išraižo medį baltame fone,
Ir Dievo siųstas milžinas mirties
Angelas, šviesos apakintas,
Pareina, trindamas akis
Ir kukliodamas, nesuradęs
Kelio į aukos namus.

AŠ SUTIKAU TAVE

Aš sutikau tave
Balandžio mėnesienos naktį
Po yggdrasil medžių
Šešėlių pridraikytoj gatvė,
Kur ant medinių laiptų
Gulėjo su barzdotais žilviniais
Varvančios maurais undinės.

Bet tu neturėjai šešėlio
(Velnias neturi šešėlio),
Ir mes iš ten
Apsvaigę nusileidom į Gehenną.

Aš dar ir šiandien tebevaikštau
Mirusios prieš trisdešimt metų
Trijų Karalių gatvės
Grindiniu, ieškodamas jame
Tavo pamesto šešėlio.

APLEISTAS NAMAS

Apleistas namas, pilnas
Mirusių atsiminimų.
Kelios knygos. Apmusijus
Lempa. Palubė —
Besidalinančios būties skausmu
Pasenę musės. Taip:

Vos kelios knygos ir nukritęs
Už atdaros komodos
Žalgirio paveikslas.
Niekas neįeis ir niekas
Neims dejuoti. Tavo lovoj
Nuleidęs kojas sėdi
Bežadis sielvartas. Už jo,
Pasienny, guli

Šiurpus dienos skeletas. Taip:
Nieks nebeįeis ir niekas
Neims dejuoti.

SIENOS ISTORIJA

Įeina. Atsisėda
Ir supasi kėdėj prieš sieną
Žili plaukai,
Kadaise švietę kaip auksinė
Žvakidė. Dozo
Vestuvės su jūra. Šalia,
Kur buvo Sorelinos foto, —
Balta dėmė. Tu žinai, kaip sunku
Būti aklam Granadoj.

MIRTIS STAIGA UŽDARĖ

Mirtis staiga uždarė
Netekusias prasmės duris. Ant laiptų —
Anakšagoro dulkės. Languose —
Svetimos užuolaidos ir rankos.
Svetima mirtis.

lupena pavadinime, ypač jei- gu nekoksio šaunumo tas gyvy- lys, arba nužilusių žmogų bal- taplaukiu.

Siame žodyne pasirinkti yra iš ko. Štai baimei tapatūs ar prasme artimi žodžiai yra bai- lė, nedraša, baugis, būgis, bau- guls, baugesys, pabūgis, bai- sa, bailsis, bailsulys, pabaisys, bijonė, skraubis, išgastis, nuo- gąstis, nuoganda, ganda, siau- bas, klaikas, panika, pasiau- ba. Burnai nusakyti pateikiama net 28 žodžiai, dau- giausia vis tokie niekinamieji, kaip putrassrėbė, barštinė, dantskylė, marmutė. Žodžio bėgti autorius yra suradęs net 74 galimus pakaitalus, žodžio eiti — daugiau kaip 300. Aiš- ku, ne visos sąvokos turi tiek daug pakaitalų.

Kai kurioms vienu žodžiu reiškiamoms pagrindinėms sąvokoms lietuvių prasmės atitikmenų yra susikūrę žo- dzių grupės. Va, žodis mirti tu- ri, tiesa, ir vieno žodžio pakai- mai (numirti, pasimirti, kristi). Bet kai su pagarba minimas mirusysis, tai pasakom: am- žinai užmigo, užmerkė akis, už- migo amžinu miegu, nukelia- vo į amžinybę, nuėjo į kapus, atgulė amžino poilsio, gyvybę palydėjo, po žemėmis nuėjo, gyvastį padėjo, paskutinį kva- pą išleido, o kai norima su-

menkinti žmogaus mirtį, tai naudojamosi štai kokiais išsi- reiškimais: galą gavo, akis pa- statė, kaulus paklojo, autus pa- džiovė, pentinus nukratė, batus paliko ir kt.

Tas antrasis smarkiai iš- pleto „Sinonimų žodyno“ lei- dimas, atrodo, dar nebus paskutinis. Autorius gi pratar- mėje sako, kad žodyne nėra reikšmės atspalvių aiškinimų, nėra grožinės, mokslinės ar ki- tokios literatūros citatų. Kol dar nebaigtas leisti aka- deminis lietuvių kalbos žody- nas ir nėra specialių sino- nimikos studijų, dar nesą galima atskleisti visos lietu- vių kalbos sinonimų specifi- kos.

Bet kasdienos reikalui ir toks darbas geras. Geras, labai na-udingas ir reikalingas.

Neseniai buvo rašyta, kad Lietuvoje iki šiol išleista apie 70 įvairių sričių terminų žody- nų ir žodynėlių. Paskutiniai ju- to tokie minimi „Fizikos ter- minų žodynas“ (680 psl.) ir „Medicinos terminų žodynas“ (996 psl.). Tokie, žinoma, taip pat reikalingi, bet daugiau tik atitinkamų specialybių žmo- nės. O „Sinonimų žodynas“ reikalingas, sakykime, vi- zionams. Toks visiems skirtas ir pravartus buvo ir 1977 m. iš- leistas Jono Paulausko su-

Ezra Pound nebuvo beprotis

Žymusis amerikiečių poetas Ezra Pound karo metu gyveno Italijoje ir per radiją kalbėda- vo už Mussolini. Karui bai- giantis, jis ten buvo sugautas, pripažintas psichiškai nesvei- ku ir 13 metų išlaikytas psi- chiatrinėje ligoninėje Washing- tone (1956 m. išleistas, išvažiavo į Italiją ir ten mirė 1972 m.).

Ar jis iš tikro buvo psichiš- kai nesveikas? Žurnale „Psy- chology Today“ psichiatras dr. E. Fuller Torrey tvirtina, kad jis buvo sveikas, bet anome- tinis Amerikos psichiatrų sąjungos prezidentas dr. Win- fred Overholser norėjo išgelbėti poetą nuo kalėjimo, kad jis nebūtų teisiamas kaip ištavi- kas, tai ir pasuko šitaip visą bylą. Ir tai ligoninėi, kurioje Poundas buvo laikomas, vado- vavo tada dr. W. Overholseris. O Torrey esąs išstudijavęs visus E. Poundo medicininės istorijos duomenis ir tvirtina, kad šiuo atveju nusikalstamai buvo pasinaudota psichiat- rija.

darytas lietuvių kalbos fra- zeologijos žodynas“, taip pat gana stambus (320 psl.).

K. Barėnas

Pokalbis su solistais Weberio „Der Freischuetz“ pasitinkant

Anglų rašytojas, muzikos kritikas, muzikų biografas, operų ekspertas Ernest Newman (1868-1959) tritomyje pavadintam „Didžiųjų operų ir jų kompozitorių istorijos“ skaitytojus supažindina su 30 pasaulinio garso operų ir pateikia tuzino kompozitorių, kurie tas operas sukūrė, biografijas. Tame nepaprasto įdomumo veikale aptariama ir „Der Freischuetz“ opera bei atskleidžiami būdingiausi jos kūrėjo Carl Maria von Weberio biografiniai faktai. Pasak Newmano, „Der Freischuetz“ yra pats reikšmingiausias tos rūšies kūrinys vokiečių operų istorijoje. Su šia opera buvo išsiųduota iš Italijos įtakos, šioje operoje vokiečiai pamatė save ir savo kraštą.

Carl Maria von Weber (1786-1826) „Der Freischuetz“ kūrimą emė brandinti tuomet, kai išgirdo romantišką legendą apie medžiotoją ir jo sužadėtinę. Norėdamas laimėti mylimosios ranką, legendos herojus bandomuoju šūviu turi kliudyti judantį taikinį. Savo jėgomis nepasitiekdamas, klastingo draugo įkalbėtas, jis pažada velniui („judajam medžiotojui“) savo sielą už septynias bet kokį judantį taikinį kliudantis kulkas. Ilgai dėsęs, Weberis pasitelkė poetą Johann Friedrichą Kindą (1768-1843), kuris per keletą savaičių 1817 m. vidury parašė puikų libretą. Po ketverių metų darbo gimė opera, atnešusi Weberiui didžiausią garbę, bet ir sužlugdžiusi jo draugystę su Kindu, kuris pasiūlymo nepakankamai atlygintas nei pinigais, nei garbe. Beje, iš trijų svarstytų pavadinimų — „Bandomasis šūvis“, „Medžiotojo sužadėtinė“ ir „Der Freischuetz“ — laimėjo pastarasis.

Ilgosnį įžangą į pokalbį su operos atlikėjais padariau dėl dviejų dalykų: eventualiam spektakliui lankytoji norėdamas priminti, kad Chicago Lietuvių opera ir vėl stato nepaprastai reikšmingą, įdomią operą; ir nors kelis žodžius tarti apie libretą. Ak, dar turu suraminti tragedijų nemėgstančius: vėlinas nelaimės sužadėtinę, ir meilę triumfuo...

Spektakliams artėjant, norėjau pakalbinti penkis šio pastatymo dalyvius. Kiekvieną paprasčiau suteikti po truputį biografinių duomenų ir atsakyti į tris klausimus. Buvau manęs pokalbį skelbti pavardžių alfabetine tvarka. Kadangi kai kurie numatyti pokalbininkai arba labai vėluoja, arba visai neatsiliepė, nusprendžiau laikytis atsakymų gavimo eilės.

Pirmoji kalba Audronė Simonaitytė

— Biografinių duomenų? Sausio 22 d. „Drauge“ buvau gan išsamiai aprašyta. Čia tik kai ką, gal kiek kitokiais žodžiais pakartosiu. Gimiau ir augau Lietuvoje. Kauno J. Gruodžio muzikos m-los ir Vilniaus Valstybinės konservatorijos auklėtinė. Lietuvoje įsigijau choro dirigentės ir muzikos pedagogės specialybes, o dainavimą studijuoti pradėjau 1971 m., gyvendama Chicagoje, įstoju į Rooseveltto universiteto muzikos kolegiją. Pasirinkimas šios specialybės nebuvo atsitiktinumas, bet nuo seniai puoselėta svajonė. Turu pripažinti, kad dirigavimas jurti yra labai „prie dūšios“, įtatau didelį pasitenkinimą, dirbdama su choris tiek Lietuvoje, tiek su „Dainavos“ meno ansambliu Chicagoje. Paliekančią Chicago, skaudžiausia ir buvo skirtis su „Dainava“.

Jonas Kelečius. Nuotr. V. Maželis

Audronė Simonaitytė-Gaizdaitienė

Jonas Vaznelis

Nuotrauka Vytauto Maželio

Tais metais, kada atvykau į JAV, turėjau baigti Vilniaus konservatorijos chorinio dirigavimo katedrą. Buvau padaryti galėjau jau gyvendama šiame krašte... Persikėlusį į Rockfordą, kuriam laikui atsidaviau šeimos auginimui ir tik prieš porą metų vėl grįžau prie muzikos...

— Pereitą rudenį Jūsų puikiu dainavimu žavėjoms Tabor Farmoj. Jūsų balsą anksčiau girdėję teigė, kad smarkiai progresuojate ir esate, banaliai kalbant, daug žadanti... Ateidama į Lietuvių operos kolektyvą, atrodo, pasiekėte naują pakopą. Kaip jaučiatės solistės rolę repetuodama?

— Su Chicago Lietuvių opera mane riša malonus prisiminimas, nes, atvykusi į Chicago, tučiuojau įsijungiau į choro eiles ir dalyvavau dviejuose pastatymuose. Taigi, jaučiuosi sužlugdžiusi ir senus namus. Visada gerbiau ir giliai vertinau Lietuvių operos kolektyvą, todėl džiaugiuosi ir laikau dideliu komplimentu bei garbe būti pakviesta debiutuoti su Onelės role šio sezono statymo operoje.

— Gal šį tą pasakytumėt apie Onelės rolę?

— Man atitekusi Onelės partija yra įdomi savo charakteriu ir sunki vokalinio atžvilgiu. Tai jaunos, giedrios merginos, kuri linksmia bėga per gyvenimą, paveikslas. Ji šoka per buitį kasdien aukštyn ir įvairiais būdais stengiasi prablaškinti savo prietarinę draugę Agatą.

— Jei neklystu, Jūs niekada nekoncertavote kuriam tolimam nuo Chicago miesto. Ar ne laikas būtų su rečitaliu pasirodyti Detroit, Clevelande, Toronte?

— 1971-75 metų laikotarpyje teko aplankyti nemažai lietuvių kolonijų, tačiau ne su rečitaliais, bet dalinės vakaro programos atlikimu. Pereitą rugsėjį mano rečitalis Tabor Farmoje, Santaros šviesos suvažiavime, buvo pirmasis po didesnės pertraukos.

Šnekinam Joną Vaznelį

Kaip Algirdas Landsbergis su pagrindu gijasi esąs didžiausias iš lietuvių rašytojų, taip Jonas galėtų teigti esąs didžiausias dainininkas

tarpe, scenoje matomas ir per kitų galvas. Jis biografiškai atsakė pasakoti, tad tenka verstis kitais šaltiniais. Užtūpęs agronomu, pokiešius Vokietijoje emė lavinti balsą pirma pas A. Kutkų, vėliau Goettingeno universitete, o apsigyvenęs Chicagoje — pas J. Būteną. Muzikos aplamai mokėsi pas A. Kučianą. Dainininko karjerą pradėjęs operiniame kvartete, kaip solistas — bosas pasireiškė „Dainavos“ ansambly, o vėliau dainavo beveik kiekvienoje Lietuvių operos statymo operoje. Su kitais solistais ir vienas pakartotinai koncertavo visuose didžiojoje JAV lietuvių telkiniuose. Štai jis tik ką grįžo iš gastrolų Australijoje.

— Grįžęs iš karštosios Australijos (dargi ten radot vidurvasarį) į šibirišką Chicago, turbūt ir praėjusį viešnagę žvelgiate su nostalgija? Nors trumpai pasakykite, kaip tolimųjų tautiečių buvute priimtams, kuriuose miestuose koncertavote?

— O, taip! Dar gyvenu ir gana ilgai gyvensiu tikrai maloniais prisiminimais ir nepaprastai nuosirdžiu Australijos lietuvių priėmimu. Aplankiau tris Australijos miestus: Sidney, Melbourne ir Adelaide. Kadangi buvau Australijos Katalikų federacijos svečias, tai koncertai ir giesmės bažnyčioje vyko AKF vardu, kunigų Butkaus, Spurgio ir Vaserio svetingoje globoje.

— Grįžote pačiu laiku, kai „Der Freischuetz“ spektakliai lipa ant kulnų ir reikalinga intensyviai repetuoti. Kokia gi rolė šioje operoje Jums patiktė?

— Grįžau, sakyčiau, ne pačiu laiku, bet jau pavėluotai. Visa tai žinodamas, jau prieš išvykdamas stengiausi kiek įmanoma daugiau pasiruošti. Kasparo rolė, kurią dainuoju, yra ne tik balsiniai, bet ir vaidybiniai sunki, tad labai rimtai, kaip ir visuomet, turu padirbėti.

— Daugelį metų buvute vienu iš pagrindinių Chicago Lietuvių operos solistų, tad išgyvenote ir šilto, ir šalto. Kuris pastatymas Jūsų nuomone Lietuvių operai geriausiai pavyko ir kodėl? — Tikra gražus metų skaitis

Lietuvių operoj! Išgyvenimai daugiausia malonūs. Nepasisekimų, jei ir buvo, nesinori prisiminti. Manau, kad 25-rių metų sukakties proga „I Lituani“ pastatymas viską apvainikavo. Vien jau dėl to, kad, nežinūnt melodinai įspūdingų scenų, kiekvienam klausytojui buvo prie širdies ano meto laisvės troškimas ir kova dėl jos. Šia proga linkiu Lietuvių operai sėkmės. Primenu, kad „I Lituani“ pastatymas bus kartojamas 1983 metais, PLB rengiamų Lietuvių dienų metu. Iki pasimatymo!

Jonas Kelečius vėl operoje!

Ir tai tarp pačių didžiųjų! „Ko jam ten reikia?“, dažnas paklaus. Šio pokalbio rezgėjas nujaucia — ko. Bet leiskime Jonui pačiam kalbėti, visų pirma prisistatyti su biografija.

— Gimiau Latvijoje. Augau Rytų Lietuvoje. Pabėgau nuo bolševikų ir trumpai sustojau Vokietijoje, Hanau stovykloje. Ten vaidinau, pašiau, dainavau, sportavau ir t.t. Atsidūriau Amerikoje, Louisianoje, cukrinių nendrių plantacijų džiunglėse. Gaudiau gyvates, krokodilus ir kitokius sutvėrimus. Vėliau vėl pabėgau ir atsidūriau Chicagoje — pačioj lietuvių sostinėj. Apsigyvenau labai geroj vietoj — Bridgeporte, prie pat graboriaus. Kada nors bus patogų jam ir man... Baigiau Institute of Lettering and Design ir Chicago Art Institute. Turu savo studiją — duoną pelnausi teptuku. Turėjau individualias parodas Chicagoje, Bostone, Clevelande. Dalyvavau grupinėse parodose New Yorke ir Chicagoje. Priklausau Lietuvių dailės institutui, esu Chicago Meno instituto alumnas... Kaip aktorius 1980 metais buvau apdovanotas JAV LB Kultūros tarybos 1000 dol. premija... Šiaip esu žmogus nuosirdus, linksmas, geras aukštaitis. Kartais su gerais draugais nengviu ir čierkos... Beje, kad kokia gražuolė manim nesužinodimė, pamiršau priminti, jog esu vedęs ir turiu du sūnus...

— Na, gana jau prisigyre, Jonai, bet apie operas — nė amt. Chicago Lietuvių operos statymo C. M. Weberio operoj „Der Freischuetz“ turi dramatinę rolę. Būsimiems spektaklių žiūrovams — klausytojams įdomu, ką Pats ten vaizduojat?

— Žinau, kad būsiu Zamielis (tai tas nelabasis, kuris už septynias kulkas nusiperka medžiotojo sielą, A.N.). Pats užklupau taip anksti ir prašai greitai atsakyti, o aš, tegavęs vos keletą lapų operos teksto, nesuigaudau, kokia čia velniava vyksta. Girdėjau gaudus, kad būsiu velnias. Jei taip, tai, manau, vargo neturėsiu, nes daug kas sako, kad aš ir panašus į jį. Kartą nugirdau pokalbį bažnyčioj. Moteris — puslėsiu, švelniai savo vyrui: „Žiūrėk, kaip ponas Kelečius panašus į Kristų.“ O vyras — rūščiai ir jau garsiai: „Ne į Kristų, o į velnią jis panašus.“ Manau, kad jis turėjo teisybę, todėl ir pasitikiu savo jėgomis.

— Pats nedainuodamas, jau ne pirmą kartą Chicago Lietuvių operos pastatyme scenoj atlikai svarbų vaidmenį. Spėjau, kad tarp dainuojančių, tad tarp dramatiškai veiksmą lėtinančių. Tavo darbas ten pasunkėja? Be to, kas gi Pats tikrasis „bosas“: dirigentas, ar tik režisierius?

— Kas sakė, kad aš nedainuoju? Dainuoju, ir dar kaip! Įklausęs kai užplėšiu „Sešioliktais metais vaina prasidėjo...“ — tai net sienos dreba. Bet, teisingai sakai, tarp solistų dramatos

aktoriui nėra labai lengva, o kartu ir baimė lydi... Bet, ką darysi reikia rizikuoti... Gerai padarė mano žmona: nebijo, sako, juk pas Lapinską jau kelias arias dainavai, Carmino Buranoj baletą šokai, dabar kažkokį dramatinį vaidmenį vaidinsi, tai vėliau pamažu gal perimsi ir Baro partijas. Šitaip padirgin-tas galvoju, kad gal ji ir turi teisybę... Kas mano „bosas“? Aišku, dirigentas, nes jis mane juk pakvietė. Režisieriaus dar beveik nė nemačiau. Bet, klausimo sumaišytas, imu jau abejoti, tikroji padėtis darosi neaiški... Ko gero, tikrasis „bosas“ ant savęs tebėsiu aš pats... P.S. Šito galėtum viešai ir neskelbti, nes Vasaitis gali mane išmesti, dar net nepradėjus dainuoti.

— Pagaliau, Jonai, kaipgi aiškini mūsų fenomeną: turime laikrodžio tikslumu 26-rius metus veikiančią Chicago Lietuvių operą, bet niekaip nesulipdome daug mažiau pastangų ir lėšų reikalaujančio dramos teatro?

— Taigi va dėl to ir veržiuosi į operą, tikėdamasis padaryti didesnę karjerą...

Kalbėjosi Alfonsas Nakas

Solistai Zuzana Valadkaitė - de Lopez ir Antanas Slančiauskas koncertuoja Jaunimo centre, Chicagoje, 3 m. vasario mėn. 21 d.

Nuotr. Z. Degučio

Popietė su argentiniečiais

Programa
Die Lotoblume R. Schumann.
Voi che sapete is „Figaro vestuvių“ W. A. Mozart.

Z. Valadkaitė-de Lopez
Ständchen Fr. Schubert.
Non piu andrai is „Figaro vestuvių“ W. A. Mozart.

A. Slančiauskas
La ci darem la mano is „Figaro vestuvių“ W. A. Mozart.
Z. Valadkaitė-de Lopez ir A. Slančiauskas
Che faro senza Euridice is „Orfėjus ir Euridikės“ C. W. von Gluck.
Stride la vampa is „Trubadūrai“ G. Verdi.

Z. Valadkaitė-de Lopez
Il lacerato spirito is „Simone Boccanegra“ G. Verdi.
Son lo spirito che nega is „Meisiofelio“ A. Boito.

A. Slančiauskas
Pueblito mi pueblo C. Guastavino.
Z. Valadkaitė-de Lopez ir A. Slančiauskas

Visur tylą J. Gruodis.
Žalioji lankele J. Tallat-Kelpša.
A. Slančiauskas

Liepa Fr. Schubert.
Ar vėjai pūtė (l.d.) harm. D. Lapinskas.

Z. Valadkaitė-de Lopez
Ilgu, ilgu; Geismai ir svajonės; Kur jois? M. Petrauskas.

Z. Valadkaitė-de Lopez ir A. Slančiauskas
Oi kas St. Šimkus.
Saulute, motinute, užteikė (l.d.) harm. V. Klova.

Lopšinė St. Šimkus.
Z. Valadkaitė-de Lopez
Ugnelė A. Bražinskas.

Pamylėju vakar (l.d.) harm. St. Šimkus.
Kur bakūtė samanota St. Šimkus.

A. Slančiauskas
Plaukia sau laivelis St. Šimkus.
Oi berni vientury J. Tallat-Kelpša.

Tėviškė Br. Budrūnas.
Z. Valadkaitė-de Lopez ir A. Slančiauskas

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Kultūrinių reikalų komisijos dėka septynios JAV lietuvių kolonijos pirmą kartą turi progą išgirsti du solistus, kurie jau ilgą laiką reikšiasi Argentinios kultūriniame gyvenime. Čikagiečiai susipažino su mecosoprano Zuzana Valadkaite - de Lopez ir bost. Antanu Slančiausku vasario 21 d. Jaunimo centre.

Nuo pirmojo išėjimo Z. Valadkaitė - de Lopez žavėjo savo žemojo registro sodrumu. Jos stiprus balsas ir įtaigi interpretacija tinka aistringam romantizmui, k.a. Verdi „Stride la vampa“. Tačiau daugiau lyriškumo ir subtilumo reikalaujantiems kūri-

niams trūko nuoseklumo ir dėsningo, užbaigto frazavimo, o Mozartui — gyvumo ir lankstumo. Tai ypač pasireiškė aukštame registre; šalia neparemto ir suspausto tono buvo ir intonacijos svyravimų.

A. Slančiausko stiprybė yra kamerinis repertuaras. Nestiprus, bet malonus, išraiškingas balsas, nuotaikų ir dinamiškos laipsnių įvairumas bei rami, laisva sceninė laikysena sudarė patrauklų išpūdį. Solistas neturėtų toli nuklysti nuo Mozarto ir Schuberto. Aukštai išvystytos balsinės technikos reikalaujanti A. Boito „Mefistofelio“ arija sudarė neįveikiamą kliūčių. Nedengtos, atviros aukštosios gaidos ir kituose kūriniuose nesiderino su gražiai kontroliuojamomis žemosiomis.

Pirmoje dalyje atliekamuose duetuose trūko balanso. A. Slančiauskas užėmė kone akompaniatoriaus rolę solistei, svyruojančiai tarp forte ir mezzo forte. Išimtis buvo argentinietišku folkloru paremta kamerinė daina, kurioje abu jautėsi „kaip namie“, ir vertai susilaukė entuziastingo publikos pritarimo.

Lengvesniame antros dalies repertuare buvo žymiai mažiau trūkumų. Nors parinktos dainos daugmaž įprastos mūsų klausytojams, jos buvo atliktos šiltai ir su įsijautimu.

Z. Valadkaitė - de Lopez apvaldė pirmojoje dalyje juntamą nervingumą, tačiau atitaurė dėmesį nuo dainos perdėtai, nenatūraliais rankų judesiais. Pažymėtina gražiai atliktos Schuberto, Klovos ir ypač Lapinsko dainos. A. Slančiauskas vėl pasižymėjo įvairumu, sugebėdamas perduoti Šimkaus bei Tallat-Kelpšos šelmiškumą ir Gruodžio bei Bražinsko lyriškumą. Šioje dalyje ir duetui geriau sudainuoti — ypač Tallat-Kelpšos „Oi berni vientury“ ir dvi bisui parinktos argentinietiškos dainos. Būtų buvę įdomu daugiau pastarųjų išgirsti pagrindinėje programoje.

Vėl kaip akompaniatorius bepradėdąs Chicagoje reikštis Mykolas Druga ne per blogiausiai atliko nelengvą uždavinį. Jo stilius subtilus, beveik atsargus. Tai tiko Mozartui, bet kai kuriuose kituose dalykuose pasigesta dramatinės įtamos tarp solisto ir fortepiono. Būta šiek tiek ritminių nesutapimų ir kitokių klaidelių, paspaudus ne tą

klavišą, o per entuziastingai minamas pedalas sudarė nemažai bereikalingo triukšmo.

Koncertui pasibaigus, Jaunimo centro apatinėje salėje suruostas originalus pobūvis — kavinė su argentinietiškais užkandžiais. Šiuo atveju vaišių rengėjai pralenkė koncerto salės tvarkytojus, kurie nesugebėjo iki pertraukos sutvarkyti apšvietimo bei scenos užuolaidų, pridengiančių kopėčias užkulisyje. Manėme, kad reikės apsieiti be programų, bet jos išdalintos besėdinčiams ir belaukiantiems pavėluotai pradėtos programos. Tačiau mūsų klausytojai atlaikė ir labai šiltai priėmė svečius iš tolimosios Argentinos. Jiems linkėtina sulaukti tokio pat pritarimo tolimesnėse gastrolėse po JAV lietuvių kolonijas.

Emilija Sakadolskienė

NAUJI LEIDINIAI

• PASAULIO LIETUVIS, 1982 m. sausio mėn., Nr. 1. Leidinys Bendruomenės minčiai ir gyvenimui. Leidžia Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdyba. Redaguoja Bronnysis Nainys. Administruoja Baniūtė ir Romas Kronai. Redakcijos ir administracijos adresas: Pasaulio lietuvis, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Metinė prenumerata — 10 JAV dol., garbės prenumerata — 15 dol., oro paštu — 25 dol. Šis tas iš naujameio numerio. Žydų katastrofos keturiasdešimtmetio minėjimas Hamburgėje (duodama rašytojo Ichoko Mero ten pasakyta kalba). TSRS konstitucija ir jos tikrovė (Mindaugas Pleškus). Bendruomenės darbai už Lietuvos laisvę (Vytautas Kaman-tas). Pasikalbėjimas su Algimantu Gurecku. Australijos Lietuvių Bendruomenės politinė veikla. Įspūdžiai iš JAV LB Tarybos sesijos Bostone. Kanados Lietuvių Bendruomenės Tarybos suvažiavimas. Kitos sritys ir temos: Pasaulio Lietuvių dienos; Sportas; Svetimas ir auklėjimas; Kultūra; pasaulinės veiklos kronika ir kt. Leidinys 48 didelių puslapių, iliustruotas nuotraukomis.

• LŠST Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopai dešimt metų. Worcester, MA, 1981 m. Sukaktuvinis leidinys. Redakcinė komisija: A. Zenkus, J. Miliauskienė, E. Meilus, Sr., E. Gorodeckienė, E. Meilus, Jr. Kuopos istoriją paruošė Janina Miliauskienė, talkinant E. Gorodeckienei ir Alg. Zenkui. Nuotraukas surinko ir paruošė Edv. Meilus, Sr. Leidinio administratorius — Edv. V. Meilus, Jr.